

**RZEMIENÍ** (39) *sb m*

rzem- (36), rzem- (3); -eń (17), -eń (4).

*Pierwsze e jasne*; -eń (20), -eń (1); -eń : -eń *WyprPl* (1:1); -eń-.

*sg N* rzemień (16). ♦ *G* rzemienia (7). ♦ *D* Rzemieniewi (1). ♦ *A* rzemień (5). ♦ *I* rzemieniém (6); -ém (1) *SienLek*, -(e)m (5). ♦ *pl N* rzemieni(e) (1) [cf też RZEMIENIE *N sg*]. ♦ *A* rzemienie (1). ♦ *I* rzemieńmi (1). ♦ *du A* (*cum nm*) rzemienia (1) *SienLek* 182.

*Sł stp, Cn notuje, Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. *Pas, pasek ze skóry służący zwykle do wiązania czegoś; lorum Vulg, Mącz, Cn; corrigia PolAnt, Calep; amentum Mącz, Calep; ligula Mącz; corium, loramentum Cn* (20) : *Amentum, Rzemień. Trok. Sznur. Mącz 7c; Ligula calceorum, Rzemień* którym łpinayą trzewiki. *Mącz 194b, 129c, 193b, 197d; weźmisz dwa rzemieniá zwięz mu [koniowi] nogę nád krłzczyćami iednym/ á drugim pod nimi SienLek 182; Calep 60b, [263]a; WyprPl Bv.*

*Przysłowia: per logicam demonstrationem, et consequentiam necessariam.* Toieft/ iákoby po proftu dla nieukow rzekł/ filozowfkimi łpácćkámí/ czyniác z łyczká/ rzemien. *CzechEp 110.*

[Podoba się nam w tej mierze zdanie TM, bo toż jeszcze za przodku sami baczemy, że nie o rzemień ale o całą skórę idzie. *ListyZygmAug 1553/250.*

zwałfcza gdy fye godzi ná cudzey ftráwie hoyno łobie poczinác/ á z czudzey fskory fferzey rzemień kráiác. *LorichKosz 41v (Linde).*]

*Zwroty: »ciągnąć rzemień; rzemienia pocięgać« = wydawać pieniądze [szyk zmienny] (1:1): bo ci [obcokrajowcy] prawye zápaláyá łie ná náuki wćciwe y rzemieniyá nye záłuyá thám oycowye łynom łwym pocyęgác. GliczKsiáz M2v; KochFr 10; [Ale dziś pijánitze dworłcy ták opátrznie pijá iákoby fye nie dłużyli/ bo ná czudzey ftráwie żywiác/ nie łwoy rzemień ciągna LorichKosz 118v (Linde); HistOtton Hv].*

»rzemień [czego] rozwiązać« (1): [Mówi Jan Chrzciel o Jezusie:] onci ieft ten ktory idzie za mną/ ktory się s ftál przedemną ktoregom iá nie ieft godzień/ abych rzemień ie<sup>go</sup> bota rozwiązał [ut solvam eius corrigiam calceamenti]. *MurzNT Ioann 1/27.*

»rzemieniem związać, z(a)wiązany, skrepować« = *adstringere loris Vulg; loratus Cn* [szyk zmienny] (2:2:1): *A* gdy go [Pawła] fłkrepowáli rzemieńmi/ rzekł Páweł Sethnikowi/ ktory przy nim ftál: [...] *Leop Act 22/25; BielKron 463; Mącz 398d; W téy chorobie [tj. biegunce] zwięz koniowi ogón twárdo rzemieniém mokrym SienLek 172v; WujNT Act 22/25.*

*Wyrażenia: »rzemienie jarzmie (a. jarzmowe)« = część uprzęży (1): Subiugia, Rzemienie yármie álbo yármowe/ też łlie nabiodrki/ połtronki/ etc. Mącz 177c.*

»rzemień zadni« = *podogonie, pas podtrzymujący uprzęż (1): [Wendetarz rozmawia z Plebanem i Albertusem o uprzęży:] Popieršienia y pochw/ niepotrzebuiecie? (-) Co mu po łámych pochwach: cóż? czy fzáleiecie? [...] (-) Nie mówię o pofzwy/ Ale o rzemień zádni/ co go zowá pochwy. WyprPl B.*

2. *Wyprawiona skóra bydlęca używana do wyrobu różnych przedmiotów; corium JanStat, Cn; tergus Mącz (8) : FalZiol I 150b; BielKron 183 marg; zákurz iey [chorej] pod nos/ palonym łuknem álbo rzemieniem álbo pierzem SienLek 116; WyprPl C2; ZAkázuiemy/ áby Gárbárze [...] / Skór*

wypráwionych/ to ielít/ Rzemieniá gotowégo precz z królestwá náležégo do poľtronnych ziem nie wyfýłáli *SarnStat* 1238, 1238.

*Szereg*: »skora, (a) rzemień« (2): Testudo item, Tarczenny dách/ to yeft naczynie woyenne/ z wierfchu skórą á rzemieniem powleczone *Mqcz* 452d, 450a.

3. *n-pers* (2) : yfz slachetni Pan Ian zykorfki przedal ogrot [...] vcziwemu lorkowy Kowalewy rzemyęnewy *ZapKościer* 1584/47v, 1584/47v.

\*\*\* *Bez wystarczającego kontekstu* (9) : Corrigia. Rymen. Rzemień. *Mymer*<sup>1</sup> 31v; *BartBydg* 36; *MurzOrt* B2v; Corigium, Rzemień. *Mqcz* 65d; Scutica, Rzemienna puchá. Bicz tátárski. Nam, Latine corium, Rzemień. *Mqcz* 376c, 66c, 197d; *JanNKar* Hv [2 r.].

*Synonimy*: 1. *torkmysz, trok*.

ECB